

ב"ה

פרשת עקב

ולעבדו בכל לבבכם –
עבודה שהיא בלב וזו היא תפלה
דברים יא, יג. רש"י

תפלה - בפאבליק סקול'ס

לאחרונה נתעורר רעש בנוגע להמנהג שהיה מקובל בכל בתי-הספר של המלוכה, לומר תפלה קצרה, עד שבאו אלו החולקים "על ה' ועל משיחו", ופנו לבית-המשפט בבקשה לבטל מנהג זה, ובית-המשפט פסק כדעת הרוב נגד המיעוט, לבטל תפלה זו.

ואחר כך הגיעה השאלה בענין זה ליהודים החרדים לדבר ה', והתחילו לחשוב כיצד צריכה להיות העמדה - האם טוב הדבר שביטלו את התפלה, אם לאו.

ובהקדמה - שישנו מאמר החכם"^[1]שאלת חכם חצי תשובה", כך, שכאשר ישנם שאלות שיש ספק מהי התשובה עליהם, הרי זה בגלל שהשאלה לא נשאלה בנוסח שמבטא את תוכן ומצב הדברים לאשורן, שאז היתה מתבררת גם התשובה על השאלה, כדלקמן.

ישנם לדאבוננו מאות אלפי בתיים יהודיים, ומספר גדול יותר של ילדי ישראל, שמאיזו סיבה שתהיה אינם מקיימים, רחמנא ליצלן, מצות התפלה, לא בימות החול, חלקם - גם לא בימות השבת, וחלק קטן מהם - אפילו לא בימים טובים.

וריקחם הקב"ה, ונתן בלבם של אלו שתיקנו וקבעו לומר בבתי-ספר נוסח כזה שבו מזכירים אודות הקב"ה, ומקשרים זאת עם בקשת מילוי צרכיו של אדם, וכך הונהג - באונס או ברצון - שמאות אלפי ילדי ישראל שמבקרים בבתי-ספר מתפללים להקב"ה בכל יום מימות החול.

בהשגחה פרטית נקבע הנוסח באופן שעל פי דין הרי זה ענין של תפלה. בנוגע לברכה - ישנו תנאי שצריך להזכיר שם ומלכות^[2], וכן עוד כמה וכמה גדרים; אבל בנוגע לתפלה - אם רק ישנו הזכרת שבחו של מקום ובקשת צרכיו, הרי זו תפלה מן התורה; אמנם לא תפלת שמונה-עשרה, אבל, ענין של תפלה כפי שמתחייב מצד המצות-עשה מן התורה ש"יהא אדם . . מגיד שבחו של הקב"ה ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם"^[3], וכאמור, שענין זה שצריך לבקש צרכיו (לא ממישהו אחר, כי אם) מהקב"ה, הוא לכלל הדעות מצות עשה מן התורה, כך, שהנוסח שנקבע בהשגחה פרטית הוא תפלה כשרה מן התורה, שעל ידה היו אותם ילדים מקיימים בכל יום מצות עשה של תפלה.

ומה גם שאין זה באופן של הוספה, היינו, שאם לא יאמרו נוסח זה, יקיימו מצות תפלה בבתיהם באופן טוב יותר; המציאות היא - שעליה דנים בשאלה הנזכרת לעיל - שזוהי האפשרות היחידה שאותם מאות אלפי ילדי ישראל יקיימו מצות תפלה.

וכל זה - בנוגע לבני ישראל עצמם.

ונוסף לזה, הרי ישנם שבע מצוות בני-נח (שגם אודותם נצטווה יהודי להשתדל באופן התלוי בו שבן-נח יקיים המצוות שלו^[4]), שבהם נכלל ענין האמונה בה' ושלילת עבודה-זרה, כך, שבאמירת נוסח הנזכר לעיל בבתי-ספר יש תועלת גם עבור מליוני בני נח - לנתק אותם מענין של כפירה, ולקרב ולאחד אותם באמונה בה' אחד (לא ב"שילוש" רחמנא ליצלן, שאינו נזכר בנוסח הנזכר לעיל, אלא באמונה בה' אחד דוקא).

ובכן: כאשר מציגים את השאלה באופן כזה - הרי אין ספק מה צריכה להיות התשובה.

...וכאן מתלבש היצר הרע ב"איצטלא של יראת שמים", וטוען, שיש לחשוש ולפחד, שכתוצאה מזה שנקבע ענין של תפלה - מי יודע מה עלול להשתלשל לאחרי זמן, מחר, לאחרי שנה או בדור שלאחרי זה.

ובכן, כמו בנוגע לכל הענינים, יש גם בענין זה הוראה ברורה בנגלה דתורה -^[5] על פי דברי הצמח-צדק בארוכה במצות עדות – לגבי חילוקי הגדרים שבין דיני ממונות לדיני נפשות, שכאשר ישנה שאלה שבשעת מעשה הרי היא נוגעת לדיני ממונות, אלא שלאחרי זמן ישתלשל מזה נפקא מינא גם בנוגע לדיני נפשות (ועל דרך זה להיפך, שבשעת מעשה השאלה היא בנוגע לדיני נפשות, ואחר כך ישתלשל מזה גם בנוגע לדיני ממונות), יש להתחשב רק בגדרי הדינים השייכים לשאלה כפי שהיא עתה, אפילו כאשר יודעים בבירור שלאחרי זה יהיה מזה נפקא מינא בדיני נפשות, ועל אחת כמה וכמה כאשר הנפקא מינא בנוגע לדיני נפשות היא רק בגדר ספק.

ועל דרך זה בנדון דידן:

דבר ברור שאם לא ימצאו דרך לפעול על השופטים להתחרט ולחזור ולפסוק מחדש, ויתבצע שינוי זה רחמנא ליצלן - אזי מאות אלפי ילדי ישראל יתנתקו מקישור עם הקב"ה על ידי תפלה [שזהו ענינה של תפלה - מלשון "נפתולי אלקים נפתלתי"^[6], ומלשון "התופל כו"^[7], שהיא מחברת את בני ישראל עם הקב"ה], ויתנתקו מלקיים בתחלת היום מצות עשה מן התורה, אשר, קיום מצוה מוכרח לפעול פעולתו, הן אם הוא מבין זאת והן אם לאו. ונוסף לכך, יתנתקו מליוני בני-נח מקיום מצוה שלהם,

...ובכל אופן, גם אם אינו רוצה לחשוב אודות הזולת – צריך לחשוב על זה ש"כל ישראל ערבים זה בזה"^[8], ומה גם שאין זה ענין שנוגע עבור אחד מישראל (אשר אפילו "המקיים נפש אחת מישראל כו' כאילו קיים עולם מלא"^[9]), או שנים, עשרה או מאה מישראל, אלא ענין שנוגע למאות אלפי ילדי ישראל!

ועל פי האמור לעיל, הרי אפילו אם בשעת מעשה נוגע הדבר לדיני ממונות, יש להקל, אף על פי שסוף כל סוף יבוא מזה קולא בדיני נפשות, ועל אחת כמה וכמה בנדון דידן, שבשעת מעשה הרי זה דיני נפשות, כיון שעומדים להרס נשמות של מאות אלפי ילדי ישראל, ומה גם שהירוס זה יביאו הילדים מבית-הספר לבתיהם; ואילו החשש שמענין התפלה יכול לבוא אחר כך קלקול בדרך הטבע - הרי זה ספק גדול.

ועוד טענה בהתחכמותו של היצר הרע:

על פי דין - הרי "דינא דמלכותא דינא"^[10], וכיון שכך פסק בית-המשפט, אשר לכן, אין לעשות מאומה, ויש לקיים את הוראתם.

ובכן : אי משום הא - לא היו צריכים לעשות מאומה כדי שיתירו ליהודים לפתוח חנויותיהם ביום ראשון, בגלל שיש "חוק" נגד זה, ועל דרך זה בשאר ענינים כיוצאים בזה.

והרי רואים שטבע הדברים בכל מדינה ומדינה שמשנה לשנה משנים ומתקנים חוקים, ועד כדי כך, שגם בחוקת-היסוד של המדינה ("קאנסטיטוציע") עצמה נעשו תיקונים, וכמודגש בנדון דידן, אלו שרוצים לבטל את ענין התפלה, רחמנא ליצלן, מסתמכים (לא על חוקת-היסוד, אלא) על יסוד תיקון בחוקת-היסוד של המדינה.

וכיון שכן, יש לפנות לאלו שפסקו פסק דין הנזכר לעיל - שהרי נותרו עדיין כמה שבועות, חדשים, עד לביצוע הדבר - ולהסביר להם שהקב"ה הוא בעל הבית גם בארצות-הברית, וגם בבית-הספר העממי ("פאבליק-סקול"), ואילו ענין של "כפירה" הוא בניגוד לחוקת-היסוד עצמה, שמתחילה בהזכרת שם הקב"ה, ובאופן כזה יכולים לבטל את הפסק דין הנזכר לעיל על פי דין ומשפט, שכן, "הפה שאסר הוא הפה שהתיר"^[11], ואם כן הוא בנוגע לבני ישראל, על אחת כמה וכמה שכן הוא גם בנוגע לאינם-יהודים.

ויש להוסיף בהתמיהה שבדבר: פעם היו אומרים^[12], שכאשר יש ספק כיצד להתנהג בדבר מסויים, יש לשאול אצל "אפיקורס", ואז ידעו שצריכים לעשות להיפך...

ובנדון דידן: כל אלו שלחמו נגד לימוד התורה בבתי-ספר יומיים ("דעי-סקול'ס"), כל אלו שאינם מניחים שה"פעדערציא" תייסד בתי-חולים כשרים, ותתן כסף לישיבות וכיוצא בזה, וכל אלו שניהלו מלחמה נגד ה"מיטוואך-שעה" (שעה שבועית ללימוד יהדות בבתי הספר העממיים)^[13] הם אלו שאומרים פה-אחד שצריכים לבטל את התפלה!

ואילו יראי ה' - הנה יש אמנם כאלו שנתפתו לפי שעה ומצטרפים לדברי האפיקורסים, אבל יש גם כאלה שעומדים וצועקים את האמת, אך, מאיזו סיבה שתהיה, אין קולם נשמע.

ובכן: כאשר הנך מסתפק בדבר - צא וראה מהי דעתו של פלוני שהחליף את יום השבת ליום ראשון, וגירש כביכול את הקב"ה מלב ישראל, ורוצה להמשיך ולהוסיף בכך, וכאשר הנך רואה שפלוני אומר "לא", הרי לך הוכחה גמורה שעליך לומר להיפך - "הן"!

יום א' י"ג תמוז, ה'תשכ"ב
(תורת מנחם ח' ע' 151)

[1] מגדל עוז לרמב"ם הל' תשובה ספ"ה. ועוד.

[2] ברכות מ, ב. וש"נ.

[3] רמב"ם ריש הל' תפלה.

[4] שם הל' מלכים ספ"ח.

[5] ספר החקירה להצ"צ סד, רע"א. וראה גם תו"מ ח"ח ע' 211. וש"נ.

[6] ויצא ל, ח ובפרש"י.

[7] כלים ת"ג מ"ה. וראה תו"א תרומה עט, סע"ר. סה"מ תש"ט ע' 79 בהערה. וש"נ.

[8] שבועות לט, א. וש"נ.

[9] סנהדרין לז, א. (במשנה).

[10] גיטין יו"ד, ב. וש"נ.

[11] כתובות כב, א. וש"נ.

[12] ראה גם תו"מ הי"ג ע' 82. וש"נ.

[13] ראה גם תו"מ הל"א ע' 81 הערה 83. וש"נ.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה